

Udruženje sudija CG

IZVJEŠTAJI

-STAVOVI SUDIJA O PRAVOSUDNOM SISTEMU-

-STAVOVI DRŽAVNIH TUŽILACA O PRAVOSUDNOM SISTEMU-

-STAVOVI GRAĐANA O POVJERENJU U PRAVOSUDNI SISTEM-

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

 Norwegian Embassy
Belgrade

Podgorica, decembar 2020. godine

Građanska alijansa, Crna Gora
Decembar 2020. godine

Za izdavača
Boris Raonić

Koordinator programa
Zoran Vujičić

Autor izvještaja
Zoran Vujičić
Pavle Ćupić

Monitoring tim
Zoran Vujičić
Milan Radović
Aleksandra Vukčević
Boris Raonić
Anđela Đuković

Lektura
Amina Murić

Prelom
Zoran Zola Vujačić

Sadržaj

I	Uvod.....	4
II	Istraživanje o stavovima sudija.....	5
III	Istraživanje o stavovima tužilaca	15
III	Istraživanje građana o pravosuđu	23
IV	Zaključci i preporuke	31

I UVOD

Građanska alijansa (GA) od 2011. godine vrši monitoring rada sudova u Crnoj Gori i izvještava stručnu i opštu javnost o stanju u pravosuđu putem izvještaja koji obuhvataju pravnu analizu i rezultate dobijene terenskim istraživanjem.

Izvještaj koji se nalazi pred vama predstavlja **osmo** istraživanje koje Udruženje sudija realizuje u saradnji sa Građanskom alijansom. Ova kontinuirana aktivnost je predviđena Akcionim planom za poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava (tačka 1.1.5.6). Istraživanje daje jasne smjernice i informacije koje su od značaja kako za čelne ljude u pravosuđu i državi, tako i za same građane. Neophodno je da Sudski i Tužilački savjet razmotre sve kontinuirane zamjerke na koje sudije, državni tužioci i građani ukazuju i da u domenu svog rada utiču da se poboljša stanje kao jedan od vidova jačanja povjerenja u pravosuđe.

Ključni ciljevi istraživanja su obuhvatili:

1. Mjerenje stavova sudija, tužilaca i građana o stanju u pravosuđu;
2. Mjerenje efikasnosti sudskog postupka sa više aspekata;
3. Definisanje prioriternih mjera za jačanje povjerenja javnosti u pravosudni sistem;
4. Mjerenje problema u sudstvu po određenim indikatorima;
5. Mjerenje stepena informisanosti građana o njihovim pravima u sudskim postupcima.

Istraživanje je realizovao petočlani monitoring tim Građanske alijanse u periodu od 15.10 do 15.11.2020. god.

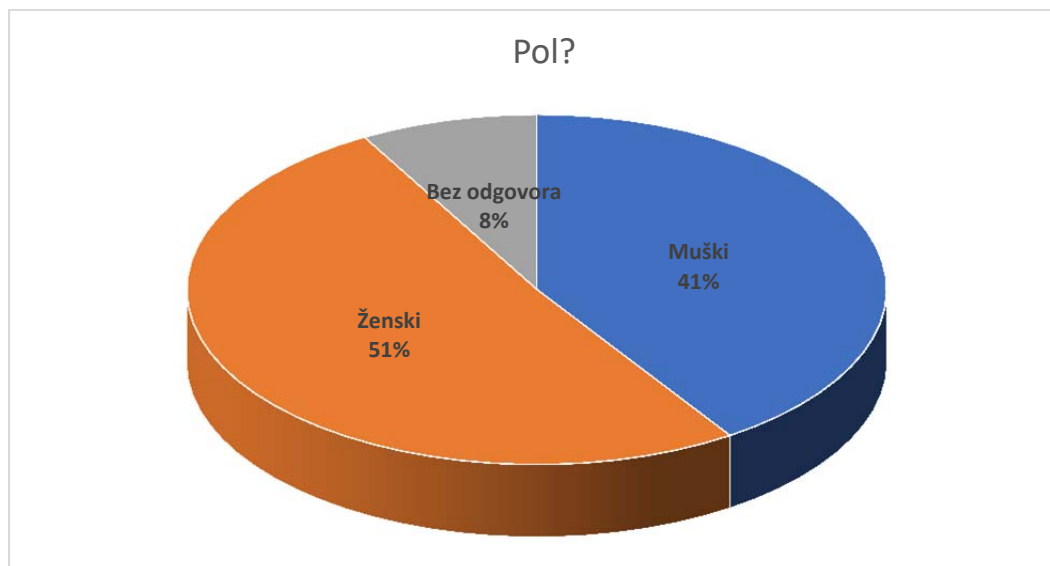
Građanska alijansa se zahvaljuje Udruženju sudija Crne Gore, Udruženju državnih tužilaca kao i svima ostalim koji su učestvovali u realizaciji istraživanja.

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA SUDIJA

U istraživanju je ove godine učestvovalo 182 sudija¹, što je manje od prošlogodišnjeg istraživanja (212).

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi (Grafik 1) pokazuju da je u ovogodišnjem istraživanju učestvovalo 74 sudija muškog pola (40.7%) i 93 sudija ženskog pola (51.1%), dok 15 lica (8.2%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu. Starosna dob sudija koje su učestvovale u anketi se kreće u rasponu od 31 do 66 godina. Interesantna je činjenica da je od ukupnog broja anketiranih sudija 26.9% je u rasponu od 60 do 66 godina.

Grafik 1.

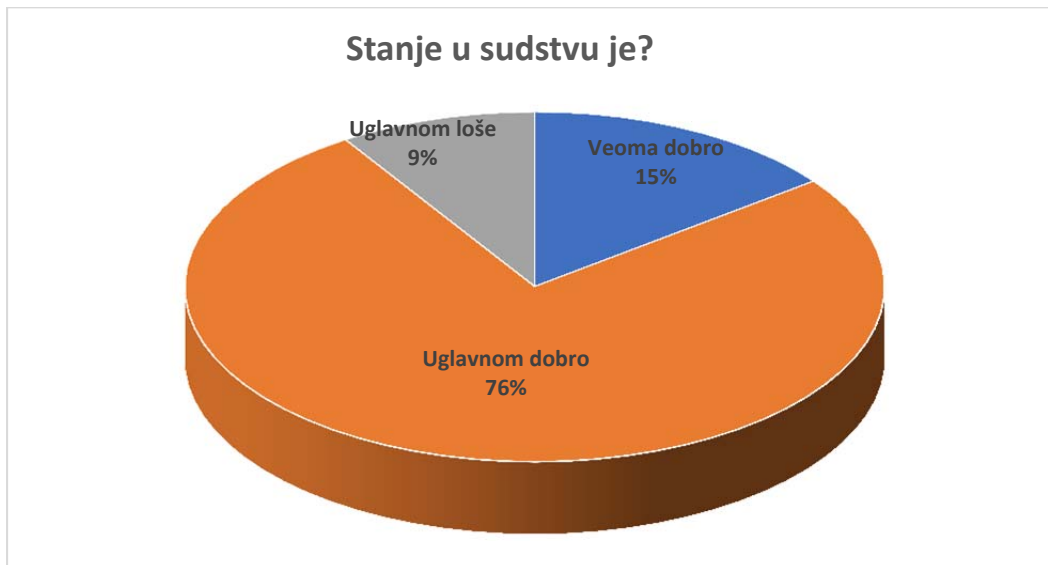

Najveći broj anketiranih sudija dolazi iz osnovnih sudova (45.5%). Posmatrano pojedinačno po sudovima, najveći broj anketiranih je iz Osnovnog suda Podgorica (14.3%) i Suda za prekršaje Podgorica (9.9%).

Prema mišljenju sudija, stanje u sudstvu (Grafik 2) je uglavnom dobro (73.6%). Da je stanje veoma dobro, smatra 14.2%, dok skoro 10% sudija smatra da je stanje uglavnom ili veoma loše.

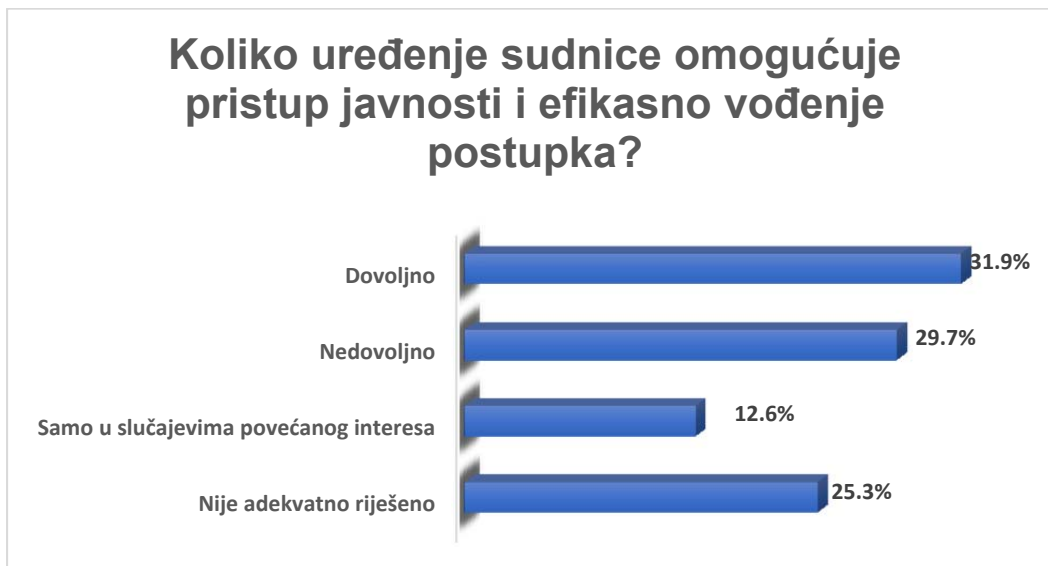
¹ Istraživanjem su bili obuhvaćeni osnovni sudovi u 11 crnogorskih opština, Upravni sud, Viši sud u Podgorici i Bijelom Polju, Privredni sud, Upravni i Vrhovni sud Crne Gore. Anketom su obuhvaćeni sudije sudova za prekršaje u Podgorici Budvi, Bijelom Polju, odjeljenjima u Kotoru, Baru i Ulcinju i Višem sudu za prekršaje Crne Gore.

Grafik 2.

Na pitanje kako ocjenjuju uređenost sudnica i način na koji ona utiče na pristup javnosti (stranaka, građana, predstavnika medija) sudu i efikasno vođenje postupka (Grafik 3), u 31.9% slučajeva sudije su odgovorile da je infrastruktura sudnica dovoljno uređena sa aspekta mogućnosti za pristup javnosti, a da nije dovoljno uređena u 29.7% slučajeva. Sudije su u 12.6% slučajeva odgovorile da se posebne prostorije koje mogu omogućiti pristup sudu koriste samo kada je u pitanju povećan interes javnosti za prisustvo određenom suđenju.

Grafik 3.

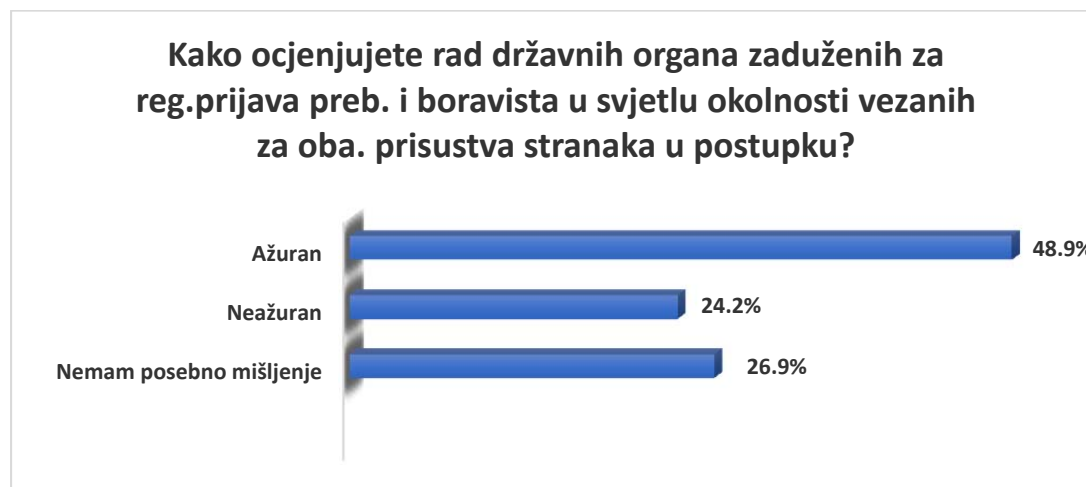
Funkcionisanjem pravosudnog informacionog sistema (PRIS) je zadovoljno 67% sudija, dok to nije slučaj sa 20% njih. (Grafik 4.)

Grafik 4.

U 48,9% slučajeva (Grafik 5) sudije smatraju da su državni organi koji su zaduženi za registraciju prijava prebivališta i boravišta ažurni. Da su neažurni smatra 24,2%, a 26,9% njih nema poseban stav o ovom pitanju.

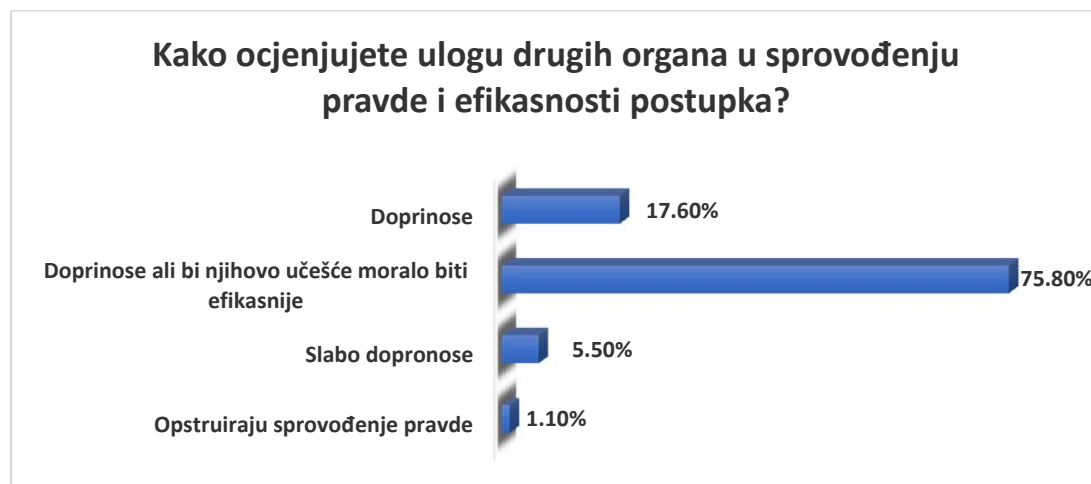
Grafik 5.

Na pitanje „Kako ocjenjujete ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka“, 75,8% sudija smatra da doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije što je blagi rast 70,8% u odnosu na prošlogodišnje istraživanje. Da ovi organi slabo doprinose rješavanju predmeta i efikasnosti postupka smatra 5,5% sudija. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova (Grafik 7) najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave (49,5%), policija (20,9%) i

ministarstva (14.3%). Sudije dodatno uz ove odgovore naglašavaju da je Pošta Crne Gore neko ko neurednim dostavnicama usporava postupak.

Grafik 6.

Grafik 7.

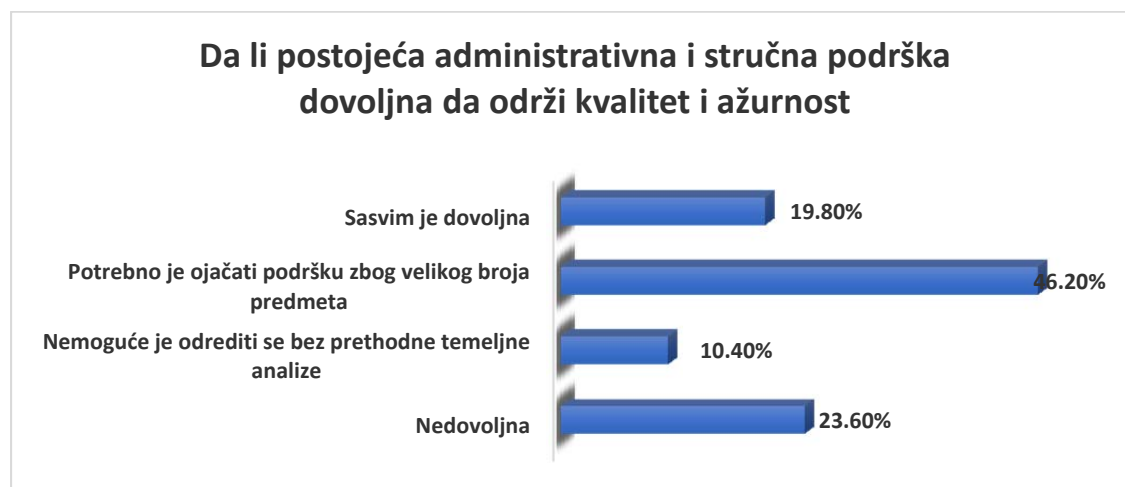
Na pitanje „Kako procesna pravila djeluju na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka“ (tabela 1), sudije u 52.7% na kažu da su efikasna, ali mogu biti poboljšana. Procenat onih koji smatraju da postojeća procesna pravila komplikuju i usporavaju postupak, odnosno, da omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlašćenja iznosi ukupno 11.5%.

Tabela 1. 2017. god 2018.god 2019.god. 2020.god.

	2017. god	2018.god	2019.god.	2020.god.
Bez odgovora	/	0,8%	/	/
Komplikuju i usporavaju postupak	7,2%	6.9%	4,7%	6%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	24%	25.7%	24,1%	28.6%
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	49,6%	51.4%	49,5%	52.7%
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	12%	9.4%	14,2%	7.1%
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlaštenja	6,7%	5.7%	6,6%	5.5

Da postoji prostor i za unapređenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka (Grafik 8) smatra 46.2% sudija, što je pad u odnosu na prošlogodišnje istraživanje (49,1%); dok 23.6% sudija smatra da je postojeća podrška nedovoljna. Zadovoljstvo stepenom stručne podrške izrazilo je 19.8% sudija.

Grafik 8.

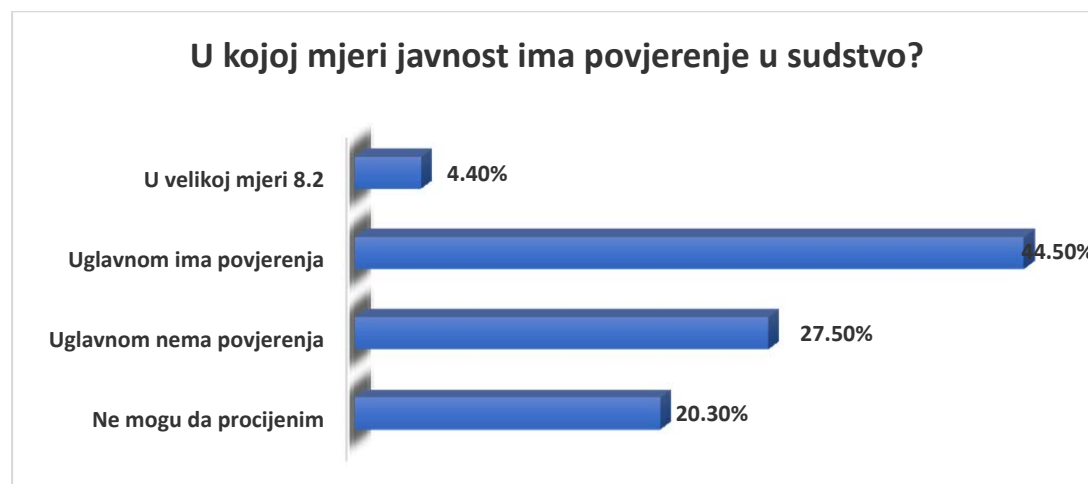

Sudije i dalje izražavaju nezadovoljstvo postojećim kapacitetima sudskih vještaka koji utiču na očekivanja stranaka i suda, ali i na kvalitet presuda (Tabela 2). Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra 52.7% anketiranih sudija, dok 17% smatra da „uloga vještaka znatno usporava postupak“. Kvalitetom i ažurnošću rada vještaka je zadovoljno 25.3% sudija.

Tabela 2.	2017.god.	2018.god	2019.god.	2020.god
Znatno usporava postupak	13,2%	15.9%	11.8%	17%
Pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka	56%	46.1%	58.5%	52.7%
Vještačenje je kvalitetno i ažurno	23,2%	27.3%	19.8%	25.3%
Uloga vještaka dezavuiše napore sudova	3,6%	2.9%	5.2%	2.7%

Na pitanje „U kojoj mjeri javnost ima povjerenja u rad sudova“ (Grafik 9), 44.5% sudija je odgovorilo da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri (4.4%). Da javnost uglavnom nema povjerenja u rad sudova odgovorilo je 27.5%. Ne može da procijeni 20.3% sudija.

Grafik 9.

Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva sudije smatraju lična očekivanja od suđenja, dužina trajanja postupka i nedovoljna upućenost u rad sudova. Takođe nezadovoljstvo ishodom konkretnog sudskog postupka razlozi su koje sudije navode na ovakve zaključke. u ovom kontekstu.

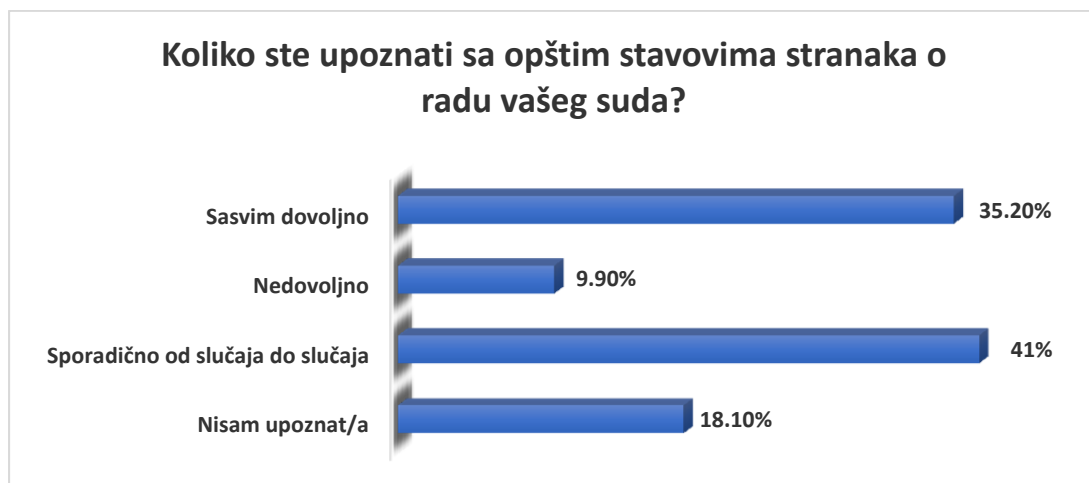
Najveći procenat sudija (50.5%) smatra da je „izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima“. Da je izvještavanje „zadovoljavajuće i objektivno“ smatra 13.7%, a da je „nezadovoljavajuće i neobjektivno“ ili „uglavnom nezadovoljavajuće“ smatra 22%. Sudije koji ne znaju kakav je generalno odnos medija prema sudu je 9.3%.

Grafik 10.

Na pitanje koliko su sudije upoznate sa opštim stavovima stranaka o radu suda (Grafik 11), odgovori su bili sljedeći:

Grafik 11.

Na pitanje kakvi su stavovi stranaka o radu suda, 53.8% sudija je izjavilo da su uglavnom dobri, dok je 41.2% izjavilo da ne može da procijeni. Da su stavovi uglavnom loši, smatra 3.8% sudija.

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka (Tabela 3), odgovori sudija su gradirani od 1 do 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši.

Tabela 3 2020.godina (izraženo u %)

	1- prigovor najmanj eg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka i preduzimanje procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	26.9	14.3	10.4	4.4	9.9	8.2	23.1	2.7
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka i opstrukcija dinamike postupka koju sud navodno toleriše	24.7	19.8	14.8	11.5	10.4	7.1	8.8	2.7
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	18.7	11	17	12.6	17	9.3	11.5	2.7
Inertnost i opstrukcija državnih organa u poštovanje naloga suda i pribavljanje dokaza	28	14.8	14.3	12.1	11.5	12.1	4.9	2.2
Nedostatak vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	26.9	12.1	20.9	17	10.4	6	3.8	2.7
Pristrasnost suda	50	21.4	13.7	6	3.3	2.2	/	3.3

Tabela 4 2019.godina (izraženo u %)

	1- prigovor najmanj eg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka i preduzimanje procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje	25.9	9.4	10.4	10.4	8	8.5	21.7	5.7

ročišta, izrada presude.								
Zloupotreba procesnih ovlaštenja stranaka i opstrukcija dinamike postupka koju sud navodno toleriše	34	13.7	8.5	14.2	7.5	9.9	6.1	5.7
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	24.5	9.4	12.7	14.6	14.6	7.5	10.8	5.7
Inertnost i opstrukcija državnih organa u poštovanje naloga suda i pribavljanje dokaza	18	13,9	14,7	8,6	13,1	6,9	6,1	18,8
Nedostatak vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	29.2	17.9	16.5	8	7.5	89	5.7	6.1
Pristrasnost suda	51.9	17	9.4	6.1	3.8	2.4	3.3	6.1

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje suda kao institucije (Grafik 12) sudije su u najvećem procentu odgovorile da se sud uglavnom poštuje (80.8%), dok 11.5% smatra da se sud uglavnom ne poštuje, odnosno da je dezavuisan kao institucija u očima stranaka i javnosti (5.5%).

Grafik 12.

Preovlađujući stav sudija je i da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnost i funkcije suda“ (43.4%), a da su stranke dovoljno informisane o nadležnosti i funkcijama suda smatra 34.6% sudija.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja i organe koji, prema mišljenju sudija, moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad (tabela 5), kao i odnos i postupanje prema radu suda, sudije su ukazale da poštanska i dostavna služba imaju najveću potrebu za promjenama:

Tabela 5 2020.godina (vrijednosti su izražene u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	28.6	16.5	17.6	12.6	8.8	3.3	9.3	3.3
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih Poslova	23.1	20.3	19.2	17	8.2	6	2.7	3.3
Centri za socijalni rad	14.3	12.6	17.6	12.6	19.2	7.1	13.2	3.3
Uprava za nekretnine	21.4	11	13.7	18.1	14.3	9.9	8.2	3.3
Poštanska i dostavna Služba	8.2	9.9	10.4	7.7	20.3	11	29.1	2.7

Tabela 6 2019.godina (vrijednosti su izražene u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	36.3	9	19.3	7.1	9.9	4.7	10.4	3.3
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih Poslova	29.2	18.4	11.8	12.3	10.8	7.1	7.5	2.8
Centri za socijalni rad	20.8	8	20.8	10.4	11.8	8.5	17	2.8
Uprava za nekretnine	25.9	10.8	12.7	9.9	12.3	11.3	14.2	2.8
Poštanska i dostavna Služba	12.7	9.4	5.2	10.8	15.6	14.6	27.8	3.8

U kojoj mjeri je Kovid-19 uticao na rad sudija odgovori su da je veoma uticao 42.9% dok djelimično 49.5% a nimalo svega kod 7.1%. Iz ovog rezultata vidimo da je novi virus značajno uticao i na rad sudija.

U prethodne tri godine 56.6% sudija je ocijenjeno od strane Komisije za ocjenjivanje, dok 36.8% se izjasnilo da nije još uvijek .

Kao prioritetne i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe, sudije su navele: 1) izradu, striktno poštovanje Kodeksa i poštovanje načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija (33.5%), 2) više informacija o radu sudova u javnosti (31.5%), 3) znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova (17.6%) i 4) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i sudskih institucija (16.5%).

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA TUŽILACA

U istraživanju je učestvovalo ukupno 69. tužilaca iz tužilaštava koja su bila obuhvaćena istraživanjem.

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi pokazuju da je u istraživanju učestvovalo 21 tužilaca muškog pola (30,4%) i 40 tužilaca ženskog pola (58%), dok 8 lica (11,6%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu.

Starosna dob tužilaca koji su učestvovali u anketi se kreće u rasponu od 33 – 65 godina. Od 60-65 godina je 25% ispitanih tužilaca.

Najveći broj anketiranih tužilaca dolaze iz osnovnih državnih tužilaštava .Ove godine smo bili uskraćeni za odgovore iz Osnovnog državnog tužilaštava Plav, Višeg državnog tužilaštva Podgorica, Specijalnog i Vrhovnog državnog tužilaštva.

Na pitanje „Kako ocjenjuju stanje u tužilaštvu“ (grafik 13), najveći broj tužilaca je odgovorio da je stanje „uglavnom dobro“ (81.2%). Veoma dobro je odgovorilo 14.5% ispitanika.

Grafik 13.

Na pitanje kako ocjenjuju rad državnih organa zaduženih za registraciju prijava prebivališta i boravišta u svjetlu okolnosti vezanih za obezbjeđivanje prisustva stranaka u postupku (tabela 7), tužioci su dali sljedeće odgovore:

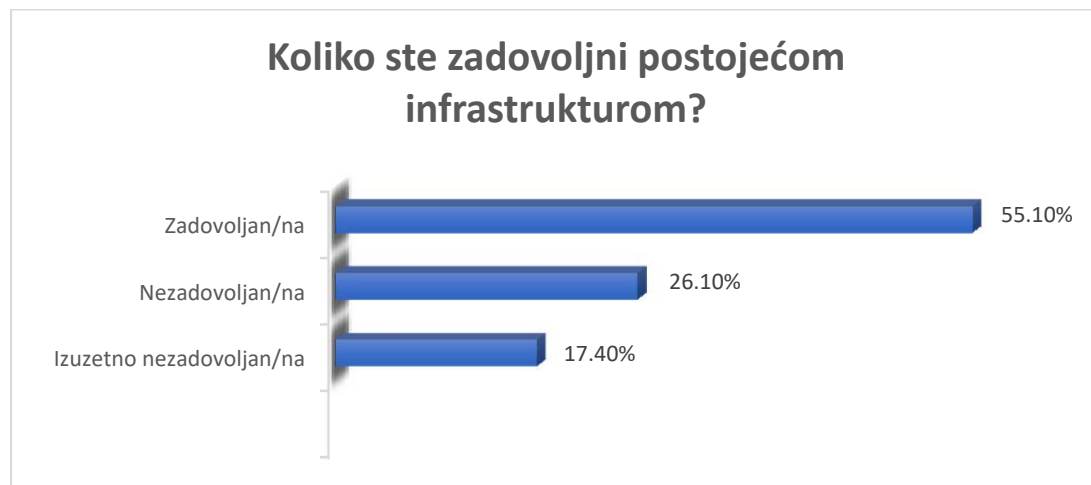
Tabela 7. 2016.god. 2017.god 2018.god 2020.god

	2016.god.	2017.god	2018.god	2020.god
Bez odgovora	1,3%	/	1,7%	/
Ažuran	49,3%	44,4%	67,8%	53,6%
Neažuran	25,3%	21%	5,1%	17,4%
Nemam posebno mišljenje o tome	18%	34,6%	25,4%	29%

Iako prošle godine tužioci nisu učestvovali u istraživanju i dalje je relativno visok procenat tužilaca koji nemaju posebno mišljenje o ovom pitanju i to treba posebno uzeti u obzir, imajući u vidu upućenost državnog tužilaštva na saradnju i koordinaciju sa drugim državnim organima, uključujući i organe koji su zaduženi za obezbeđivanje prisustva stranaka u postupku.

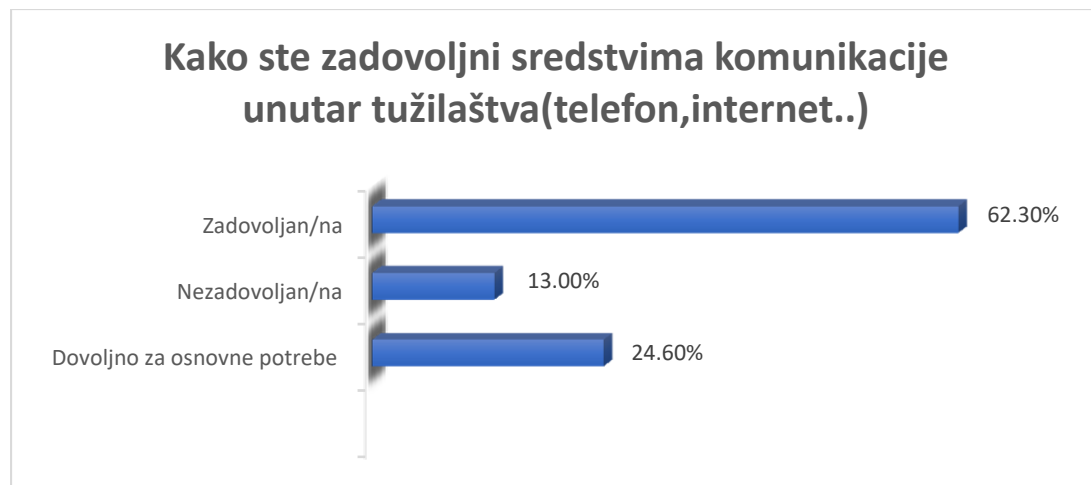
Iako su infrastrukturni objekti tužilaštava stari po više decenija i u koje nije ulagano, većina tužilaca je zadovoljna infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi tužilaštvo (grafik 14), sa aspekta potreba tužilaca i stranaka, 26,10% je nezadovoljno, a 17,4% je izuzetno nezadovoljno.

Grafik 14.

Kada su u pitanju sredstva komunikacije (grafik 15) unutar i izvan tužilaštva (telefon, fax, internet), anketirani tužioci su odgovorili da su zadovoljni ovim sredstvima (62,3%); da su ista dovoljna za osnovne potrebe postupaka koje vode (24,3%), dok je nezadovoljstvo navedenim izrazilo 13% .

Grafik 15.

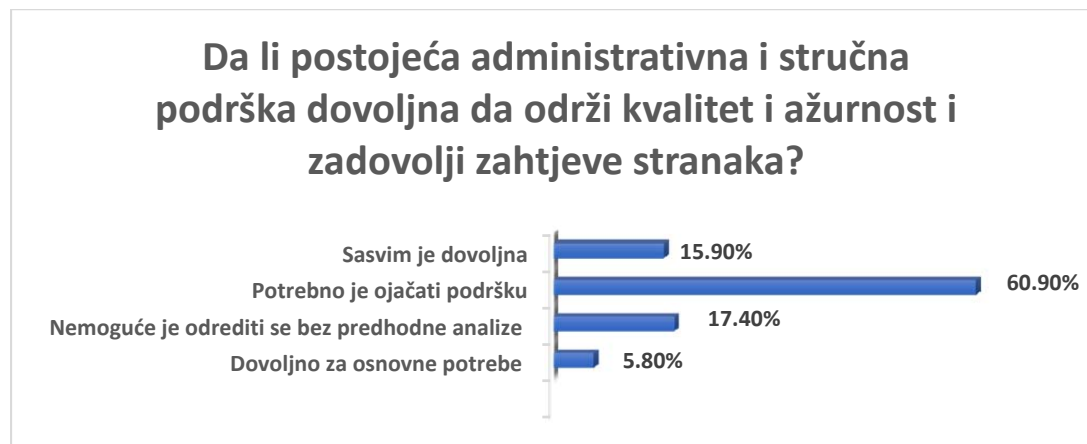
U pogledu uticaja postojećih procesnih pravila na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka (tabela 8), tužiocu su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 8.

	2016	2017	2018	2020
Bez odgovora	1,3%	/	3,4%	1,4%
Komplikuju i usporavaju postupak	8%	3,7%	3,4%	4,3%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	13,3%	19,8%	20,3%	20,3%
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	66,7%	59,3%	55,9%	62,3%
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	8%	12,3%	15,3%	8,7%
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlaštenja	2,7%	4,9%	1,7%	2,9%

Državni tužiocu u kontinuitetu ukazuju da nijesu zadovoljni postojećom stručnom i administrativnom podrškom i da smatraju da postoji potreba za njenim unapređenjem.

Grafik 16.

Na pitanje koliko kapaciteti vještaka i kvalitet vještačenja utiče na očekivanja stranaka i suda u pogledu efikasnosti postupka i kvaliteta presuđenja odgovor tužilaca su da u najvećem broju 60,9% smatraju da „pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka. Da „znatno usporavaju postupak“ smatra (2,9%) i „dezavuišu napore sudova“ (1,2%) a da je vještačenje ažurno i kvalitetno, odgovorilo je 36% tužilaca što je znatno više u odnosu na istraživanje iz 2018.godine kada je odgovor bio 27%.

Kada je u pitanju povjerenje javnosti u tužilaštvo (grafik 17), većina tužilaca (42%) smatra da javnost „uglavnom ima povjerenja“, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri“ (9,9%). Da „uglavnom nema povjerenja“ smatra 18.8%. Ne može da procijeni čak 29% tužilaca.

Grafik 17. 2020. god.

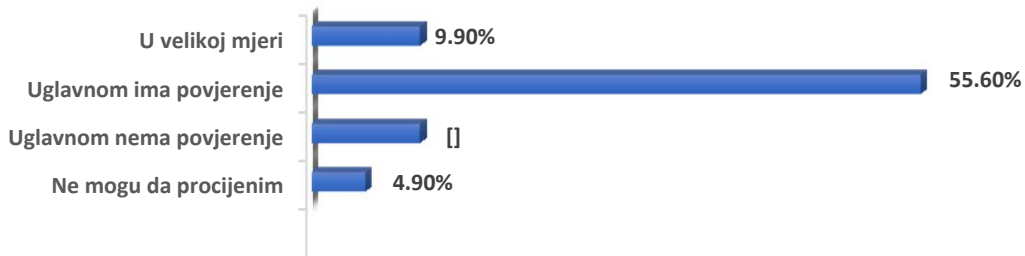

Grafik 18. 2018. god.

Grafik 19.2017.god.

U kojoj mjeri javnost ima povjerenje u tužilaštvo?

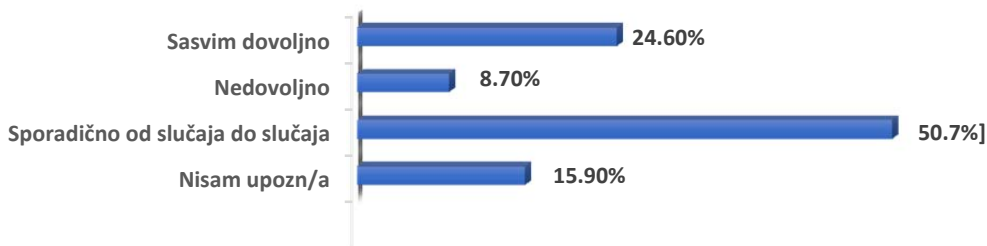
Na pitanje "Kako vidite izvještavanje medija o radu tužilaštava" Zadovoljavajuće ili uglavnom zadovoljavajuće je odgovorilo 42% što je pad u odnosu na 2018.godinu kada je odgovor bio 62.7% Uglavnom nezadovoljavajuće i nezadovoljavajuće ili neobjektivno odgovorilo je 46.4% što je skoro dupli rast u odnosu na 2018.godinu i 23.7% dok 11.6% ne zna kakav je taj odnos.

Prema rezultatima istraživanja (grafik 22), najveći broj tužilaštava (50,7%) je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tužilaštava, odnosno od slučaja do slučaja, dok je 8,7% odgovorilo da je nedovoljno upoznato sa ovim stavovima. U 24.69% slučajeva, tužiocima smatraju da su „sasvim dovoljno upoznati sa stavovima stranaka“.

Tužiocima uglavnom „ne mogu da procijene kakvi su stavovi stranaka o radu tužilaštava“ (37,7%), dok 60,9% smatra da su „uglavnom dobri“. Da su predmetni stavovi uglavnom loši, smatra 1,7%.

Grafik 20.

Koliko ste upoznati sa opštim stavovima stranaka o radu vašeg tužilaštva?

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka, odgovori tužilaca (tabela 9) su gradirani od 1- 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši.

Tabela 9 (vrijednosti su izražene u procentima) 2020.god.

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka	14.5	10.1	8.7	7.2	13	15.9	26.1	4.3
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka	23.2	8.7	14.5	10.1	18.8	17.4	2.9	4.3
PristrASNOST suda	40.6	11.6	14.5	10.1	13	4.3	1.4	4.3
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	14.5	37.3	11.6	26.1	2.9	2.9	/	4.3
Inertnost i opstrukcija državnih organa	26.1	30.4	13	15.9	5.8	4.3	/	4.3
Nedostatak vještaka određene struke	21.7	24.6	24.6	10.1	7.2	/	7.2	4.3

Tabela 10 (vrijednosti su izražene u procentima) 2018.god.

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka	15.3	10.2	16.9	5.1	3.4	16.9	16.9	15.3
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka	15.3	16.9	16.9	11.9	11.9	6.8	5.1	15.3
PristrASNOST suda	33.9	10.2	15.3	6.8	13.6	3.4	1.7	15.3
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	18.6	18.6	15.3	16.9	8.5	6.8	1.7	13.6
Inertnost i opstrukcija državnih organa	15.3	13.6	22	13.6	11.9	6.8	6.8	10.2
Nedostatak vještaka određene struke	18.6	10.2	22	6.8	16.9	1.7	6.8	16.9

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje tužilaštva kao institucije, tužiocima su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo uglavnom poštuje (75.4%), dok 21.7% smatra da se tužilaštvo uglavnom ne poštuje.

Na pitanje kako ocjenjuju stepen poznavanja postupka, organizacije rada i načina obavljanja poslova u tužilaštvima od strane stranaka (grafik 21), (63,8%) tužiocima su odgovorili da „stranke ne poznaju u dovoljnoj

mjeri nadležnosti i funkcije tužilaštva“, dok 14.5% smatra da „stranke nemaju adekvatan pristup i pogled na tužilaštvo, njegovu organizaciju i poslove koje obavlja“. Da su stranke dovoljno informisane o nadležnostima i funkcijama tužilaštva, smatra 15,9% tužilaca.

Grafik 21.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja i organe koji, prema mišljenju tužilaca moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad, kao i odnos i postupanje prema tužilaštvu (tabela 11), tužiocima su pružili sljedeće odgovore:

Tabela 11. 2020.godina (izraženo u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	50.7	13	8.7	7.2	5.8	5.8	5.8	2.9
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	29	26.1	17.4	7.2	10.1	5.8	1.4	2.9
Centri za socijalni rad	14.5	17.4	24.6	7.2	17.4	7.2	8.7	2.9
Uprava za nekretnine	15.9	15.9	17.4	20.3	15.9	10.1	14.4	2.9
Poštanska i dostavna služba	10.1	17.4	13	15.9	21.7	1.4	17.4	2.9

Tabela 12. 2018.godina (izraženo u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	30,5	23,7	13,6	5,1	10,2	3,4	5,1	8,5
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	28,8	22	8,5	13,6	11,9	3,4	5,1	6,8
Centri za socijalni rad	16,9	15,3	23,7	6,8	15,3	3,4	11,9	6,8
Uprava za nekretnine	6,8	13,6	18,6	20,3	20,3	10,2	3,4	6,8
Poštanska i dostavna služba	11,9	3,4	15,3	18,6	20,3	10,2	11,9	8,5

U kolikoj mjeri je Covid-19 uticao na rad tužilaca odgovori su da je djelimično 53.6% do veoma 16.1%. Ni malo je odgovorilo 18.8% tužilaca.

Kao i prethodne godine tužioci smatraju kao priritetnu i hitnu mjeru za jačanje povjerenja građana u pravosuđe u 37,7% izrada i striktno poštovanje kodeksa i načela profesionalnog i nezavisnog postupanja medija.U 36.2% tužioci smatraju da je to više živih kontakata predstavnika medija i tužilaca u 13% .

III ISTRAŽIVANJE GRAĐANA O PRAVOSUĐU

Istraživanje je realizovao monitoring tim na uzorku od 805 punoljetnih ispitanika, od čega 432 muškog pola (53.7%) i 363 ženskog pola (45.1%), dok se 10 lica nije izjasnilo. U anketi su učetovala lica starosti od 18 do 83 godine.

Tabela 13 Školska sprema ispitanika

Bez odgovora	26	3.3%
Osnovna škola ili manje	27	3.4%
Srednja stručna sprema/ III stepen	119	14.8%
Srednja stručna sprema/ IV stepen	254	31.6%
Viša stručna sprema	94	11.7%
Visoka stručna sprema	254	31.6%
Magisterij ili doktorat	31	3.9%

Tabela 14 Status zaposlenja

Stalni radni odnos	277	34.4%
Zaposlenje na određeno vrijeme	171	21.2%
Nezaposlen, tražim posao	141	17.5%
Nezaposlen, ne tražim posao	83	10,3%
Penzioner	82	10.2%
Drugo	7	0.9%
Bez odgovora	44	5.5%

Građani i dalje preovlađujuće imaju (tabela 15) veoma ili uglavnom negativan stav je 42.8%. Sa druge strane, procenat građana koji imaju uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav iznosi 38.8%. Blagi je porast povjerenja građana iako u ovoj fazi pristupnih pregovora Crne Gore sa EU bi povjerenje moralo biti značajno veće.

Tabela 15	2017.god.	2018.god	2019.god	2020.god
Bez odgovora	0,6%	0,6%	0,3%	0,2%
Veoma pozitivan	8,4%	14,3%	10,2%	11,2%
Uglavnom pozitivan	26,4%	24,2%	22,9%	27,6%
Uglavnom negativan	33,9%	27%	31,5%	29,6%
Veoma negativan	13,6%	16,6%	16,7%	13,2%
Nemam stav	17,2%	17,3%	18,5%	18,3%

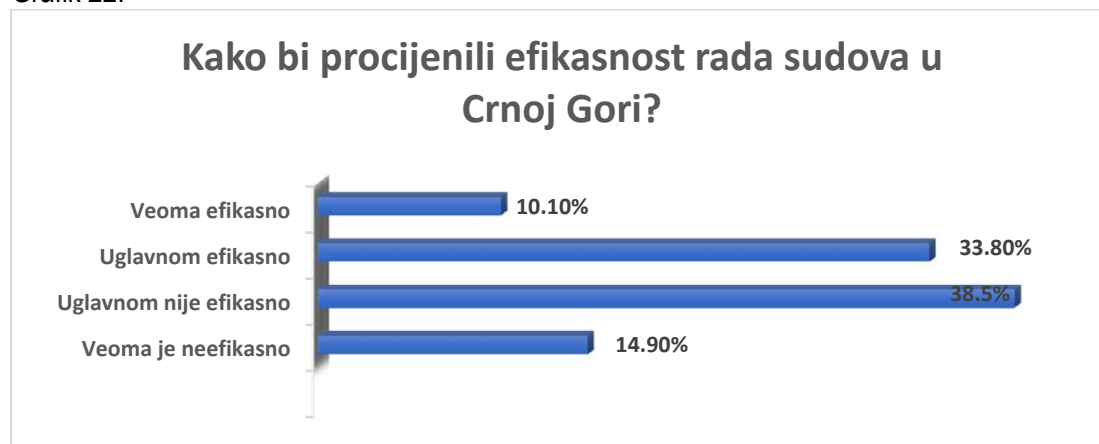
U pogledu toga na čemu zasnivaju svoj stav o sudstvu, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 16

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	40%	37.8%	17.6%	4.2%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o javnim službenicima	28%	48.1%	22%	2%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	44.2%	42.4%	12.4%	1%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	36%	29.3%	31.1%	3.2%

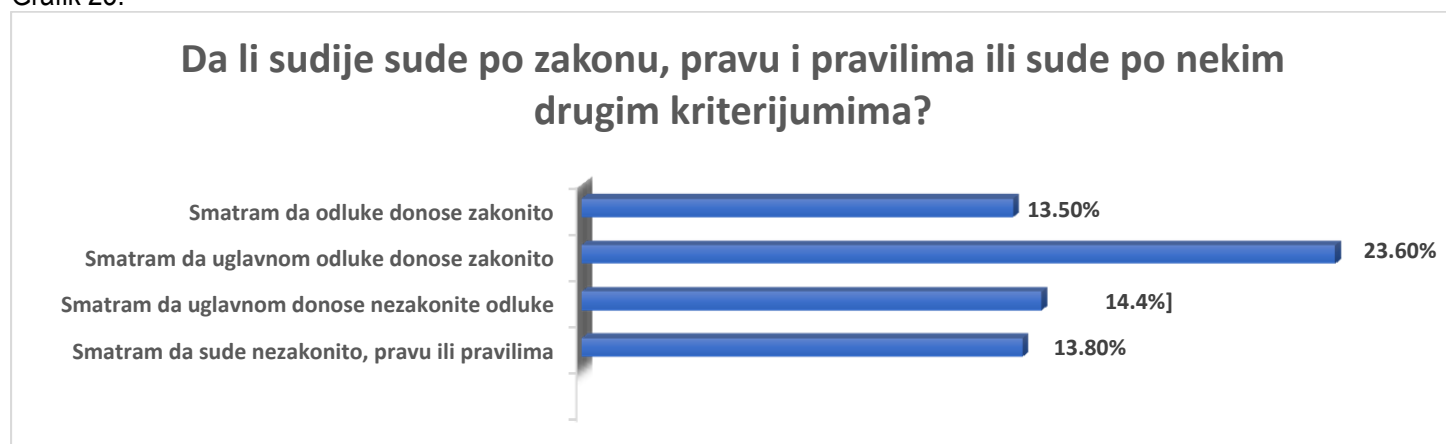
Kada je u pitanju efikasnost rada sudstva (Grafik 22), u 33.8% slučajeva građani su odgovorili da rad sudstva “uglavnom efikasno”, dok da je 10.1% njih smatra da je “veoma efikasno”. Da rad sudstva nije efikasan ili “je veoma neefikasan” smatra oko 53.4% anketiranih građana. Ovo su podaci koji bi morali da zabrinu čelne ljude u sudstvu.

Grafik 22.

Uopšteno govoreći, na pitanje da li sudije sude po zakonu, pravu i pravilima ili sude po nekim drugim kriterijumima (Grafik 23), odgovori građana su sljedeći:

Grafik 23.

Blagi je rast onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu sa prošlogodišnjih 35.8% na 37.1%. Takođe 27.2% anketiranih građana smatra da ovo nije kriterijum.

Na pitanje ukoliko NE rade po zakonu, pravu ili pravilima, šta to utiče na njihov rad, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 17. 2020.god.

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	39.9%	24.5%	6.6%	14.2%	13.9%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	29.9%	36.1%	9.2%	17.7%	8.8%
Mito i korupcija	30.8%	33%	9.2%	17.5%	8.6%
Lični stav i mišljenje	13.4%	31.7%	18.4%	27%	9%

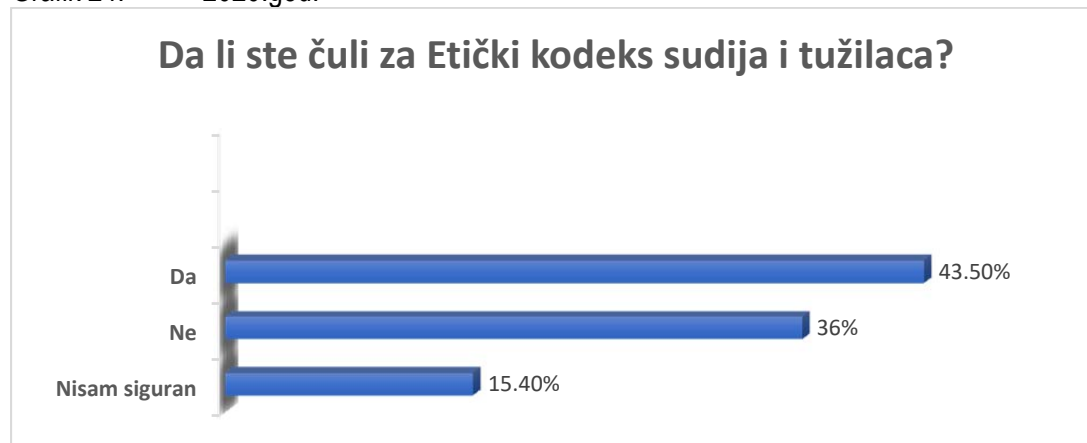
Tabela 18. 2019.god.

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	44%	21.3%	6.6%	14.3%	13.7%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	32.4%	34.7%	9.1%	14.6%	6.8%
Mito i korupcija	32%	31.5%	7.5%	19.7%	8.7%
Lični stav i mišljenje	15.1%	30.7%	20.1%	25%	9.1%

Građani smatraju i dalje da je politički uticaj ključan na uticaj na sudije – njih 39.9%. Iako su parametri kao što su prijateljstvo, veza i poznavanje kao i mito i korupcija u donosu na prošlu godinu u blagom padu i dalje su procenti visoki i građani i dalje imaju negativnu sliku o sudstvu.

Na pitanje da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca (Grafik 15), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 24. 2020.god.

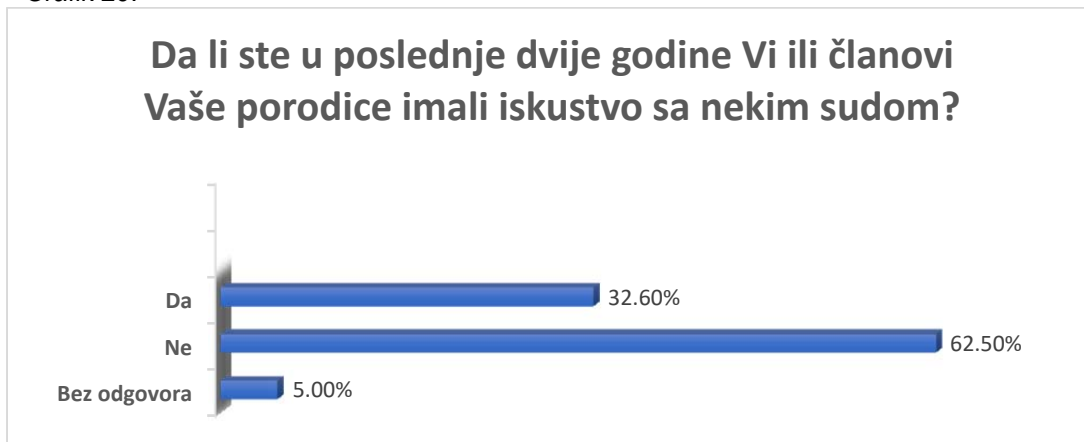
Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su dobili od: 1) putem medija (36.5%); 2) Putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (14.2%); 3) putem brošure (4.8%).

Građani i dalje u velikom broju (49.9%) nijesu upoznati sa radom Komisije za etički kodeks sudija i državnih tužilaca (Tabela 19). Takođe, 20,9% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

	2017.god.	2018.god.	2019.god.	2020.god.
Bez odgovora	9,4%	6,5%	8.4%	7.9%
Da	24,5%	23,6%	20.5%	20,7%
Ne	42%	45,8%	49.9%	49,2%
Ne znam ni da postoji Komisija	24%	21,9%	20.9%	22%

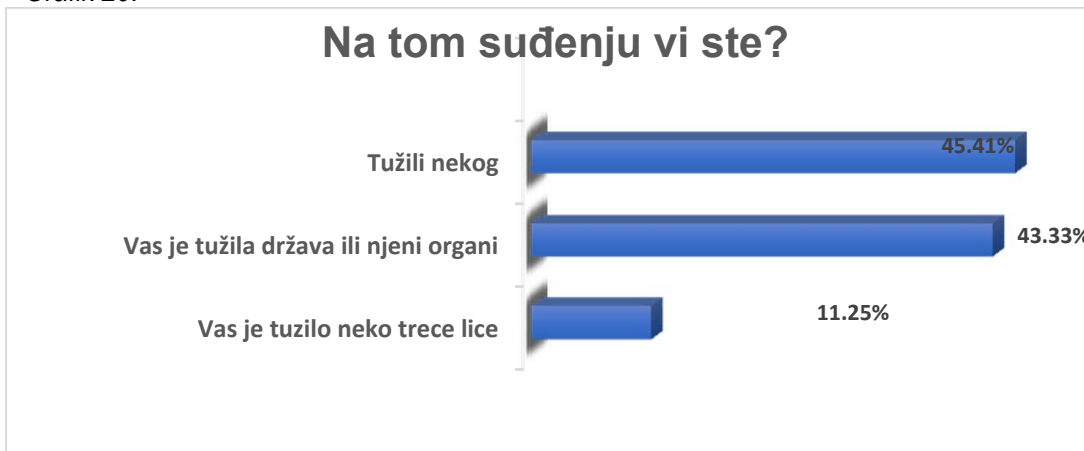
Na osnovu odgovora na pitanje: Da li ste u poslednje dvije godine, Vi ili članovi Vaše uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom, može se zaključiti (Grafik 16) da je ove godine taj procenat u strukturi ispitanika svega 32.6%, pa možemo govoriti o percepciji kada je istraživanje sa građanima u pitanju.

Grafik 25.

Na pitanje: U kom svojstvu ste bili na suđenju, odgovori su sljedeći:²

Grafik 26.

Najveći broj anketiranih je izjavio da je „uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (42,5%), odnosno je da imao uvid „u potpunosti“ (23,75%). Da „uglavnom nije imao uvid“ odgovorilo je 26,66%, a da uopšte nije imalo uvid 6,6% ispitanika.

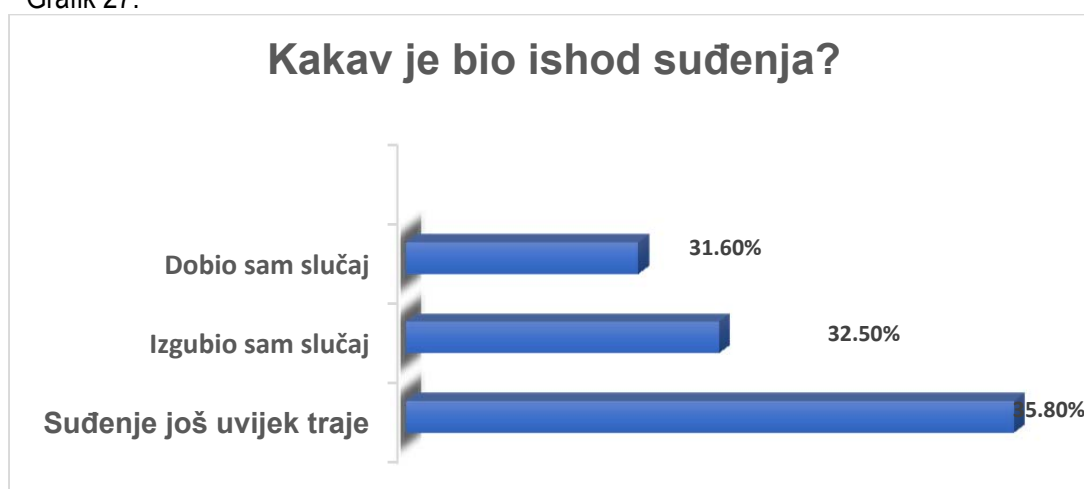
² Napomena: Navedeno pitanje se odnosi na procenat ispitanika koji su odgovorili da su oni ili članovi njihove uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom, a ne na ukupni uzorak ispitanika. Isto važi i za pitanja koja se odnose na procjenu efikasnosti suda u tom konkretnom slučaju i na ishod suđenja.

Građani su bili upitani (Tabela 20) i da procijene efikasnost tog suda u konkretnom slučaju:

Tabela 20.	2017.god.	2018.god.	2019.god.	2020.god.
Veoma efikasno	4,6%	11,95%	10.4%	10.8%
Uglavnom efikasno	25,8%	20,65%	27.3%	31%
Uglavnom nije bilo efikasno	41%	40,21%	34.8%	38.7%
Uopšte nije bilo efikasno	25%	27,17%	25.8%	19.5%

Na pitanje „Kakav je bio ishod suđenja?“ (Grafik 27), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 27.

Za svaki od dolje navedenih problema sudstva, navedite u kojoj mjeri su oni po vama izraženi:

Tabela 21. (vrijednosti su izražene u %)

	Ključni problem		Izražen problem		Nije baš izražen problem		Nije problem		Ne znam, ne mogu da procijenim		Bez odgovora	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Sporost	20.6	21.4	30.8	29.2	15.7	16.1	8.7	7.6	15.5	12	8.4	13.5
Nestručnost	18.3	15	24.9	26.2	22.5	24	11.1	10.7	17.7	14.4	5.5	10
Korupcija/nepotizam	30.2	27.3	25.8	26.8	15.1	15	4.8	5.8	21.4	18	2.7	7.1
Politička nepodobnost	32	30.3	24.3	25.5	13.9	12.3	6.2	7	19.6	17.1	3.9	8.4

Iz navedenih odgovora građana možemo zaključiti da su ključni problemi politička nepodobnost i korupcija.

Prema mišljenju ispitanika, organi koji najviše utiču na usporavanje postupka i efikasnost rada sudova su: 1) tužilaštvo (30.4%), 2) Uprava policije (23.6%), 3) ministarstva (17.1%) i 4) drugi organi državne uprave (14.2%). Da su efikasni smatra 3.6% ispitanika. Na pitanje nije odgovorilo 10.9% ispitanika.

Na pitanje (tabela 22) kakav je generalno stav građana prema radu tužilaštva, dobijeni su sljedeći odgovori:

Tabela 22.	2017.god.	2018.god.	2019.god.	2020.god
Bez odgovora	6%	9,6%	8%	14.4%
Veoma pozitivan	23,2%	16,3%	12.2%	11.1%
Uglavnom pozitivan	24,5%	23,3%	22.1%	19.7%
Uglavnom negativan	16,7%	24,2%	24.3%	25%
Veoma negativan	20,6%	17,1%	23.1%	19.9%
Nemam stav	3,7%	9%	10.3%	9.9%

U pogledu toga na čemu zasnivaju takav stav, građani su odgovorili:

Tabela 23.

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	34.3%	33.3%	17.5%	14.9%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o tužilaštvu	32.5%	43.1%	15.8%	8.5%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	35%	40.4%	16.5%	8.1%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	34.8%	30.8%	27%	7.4%

Na pitanje kako bi ocijenili efikasnost rada tužilaštva u Crnoj Gori, 15.2% građana smatra da je tužilaštvo veoma efikasno, što je neznatan rast u odnosu na prošlu godinu kada je ovaj procenat bio 13.4%. Broj onih koji smatraju da tužilaštvo nije ili uglavnom nije efikasno je 45.2%, što je negativan rast u odnosu na prethodno istraživanje kada ih je bilo 42.5%.

Grafik 28.

Na pitanje koji su, po njihovom mišljenju, problemi koji utiču na rad tužilaštva, građani su odgovorili sljedeće:

Tabela 24.

	Ključne stvari	Izražen problem	Nije baš izražen problem	Nije problem	Ne znam, ne mogu da procijenim	Bez odgovora
Sporost	23.4%	31.4%	23.9%	6.8%	6%	8.6%
Nestručnost	20.9%	27.5%	22.6%	9.9%	11.1%	8.1%
Korupcija/nepotizam	26.8%	23.1%	17.6%	11.3%	12%	9%
Politička nepodobnost	28.6%	20.4%	12%	7%	12.2%	19.8 %

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Prema mišljenju većine sudija, **stanje u sudstvu je uglavnom dobro** (73.6%). Sudije su **zadovoljne** (67%) funkcionisanjem pravosudnog informacionog sistema (PRIS). Međutim, sudije naročito sa sjevera Crne Gore su izrazili ozbiljne kritike na funkcionisanje ovog sistema, jer je internet konekcija slaba i to im u značajnoj mjeri otežava rad. Prekršajni sudovi i dalje nisu povezani na ovaj sistem, po navodima prekršajnih sudijaj to im znatno otežava rad pa je ponovo apelujemo na čelne ljude u pravodu da umreže prekršajne sudove sa ostalim sudovima .

Na pitanje kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, najveći procenat sudija (75.8%) je odgovorio da **doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije**. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnost rada sudova najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave, policija i ministarstva.

Sudije smatraju da postoji prostor i za unapređenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka. U najvećoj mjeri 69.8% sudija smatra da je **postojeća administrativna i stručna podrška nedovoljna**. Ovaj parametar ukazuje da su sudije dodatno opterećene tj da sve ono što bi moglo da im olakša posao a samim tim i ubrzanje postupka nije na očekivanom nivou.

Negativan je trend i rast nezadovoljstva **postojećim kapacitetima sudskih vještaka** i da li one utiču na očekivanja stranaka i suda na kvalitet presuda. Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra **52.7% anketiranih sudija**, dok 17% smatra da uloga vještaka znatno usporava postupak pred sudovima.

Da javnost uglavnom ima povjerenje u sudstvo smatra 44.5% anketiranih sudija. Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide lična očekivanja od suđenja, u dužini trajanja postupka, nedovoljna upućenost u rad sudova i nedovoljnoj informisanosti građana.

Za prethodne tri godine Komisija je ocijenila 56.6% anketiranih sudija, dok njih 36.8% još uvijek nije.

Iako godinama kroz istraživanje sudije direktno ukazuju da Poštanska i dostavna služba moraju biti bitnije da promijene i poboljšaju svoj rad pa i ove 29.1% jer to utiče na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja , za sada nema pozitivnih promjena u tom segmentu.

Novi virus Covid-19 je jako uticao na rad sudija. Sudije su ukazale da je virus veoma uticao na njihov rad u 42.9% slučajaja dok je djelimično u skoro 50% slučajaja. Svega 7% sudija je rekao da ovaj virus nije uticao na njihov rad.

Najveći procenat sudija (50,5%) smatra da je „izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima“. Da je izvještavanje zadovoljavajuće i objektivno smatra 13,7%, a da je nezadovoljavajuće i neobjektivno ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 26.4%.

Kao prioritetne i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe, sudije su navele: 1) izradu, striktno poštovanje Kodeksa i poštovanje načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija (33.5%), 2) više informacija o radu sudova u javnosti (31.5%), 3) znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova (17.6%) i 4) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i sudskih institucija (16.5%).

Kada je u pitanju ispitivanje stavova tužilaca, **veoma visok procenat** anketiranih **tužilaca** (95%) smatra da je stanje u tužilaštvu uglavnom dobro, odnosno veoma dobro, Sa druge strane, **većina tužilaca** (55.1%) **je zadovoljna infrastrukturom i objektom** u kojem se nalazi tužilaštvo. Kada je u pitanju zadovoljstvo sredstvima komunikacije, većina tužilaca (62.3%) je zadovoljna ovim sredstvima. Da su ona dovoljna za osnovne potrebe postupaka koje vode (24.3%), dok je nezadovoljstvom sredstvima komunikacije izrazio 13% .

Većina tužilaca (47.8%) **smatra da javnost uglavnom ima povjerenja**, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri **u rad tužilaštva**. Kao ključne razloge za nedostatak povjerenja javnosti, tužioci navode neinformisanost građana, neuspjeh u postupku i dezinformisanost o radu tužilaštva. Sa druge strane, većina tužilaca (50.7%) je izjavila da je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tužilaštava, odnosno od slučaja do slučaja. U odnosu na poštovanje tužilaštva od strane javnosti, **tužioci su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo kao institucija uglavnom poštuje** (75.4%).

Na rad tužilaca je novi virus Covid-19 značajno uticao pa su odgovori da je djelimično uticao 53.6% do veoma 16.1%. Ni malo je odgovorilo 18.8% tužilaca.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja i organe koji bi morali bitno da promijene i poboljšaju svoj rad su po ocjeni tužilaca Poštanska i dostavna služba i Uprava za nekretnine.

Kada je u pitanju **generalni stav građana prema sudstvu**, odgovori su podijeljeni. Procenat građana koji ima manje ili više negativan stav o sudstvu je 48,26%, dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 33,1%.

Svoj stav o sudstvu građani u velikoj mjeri (46%) baziraju na osnovu iskustava onih kojima vjeruju, a 41,4% njih na osnovu onoga što su čuli na televiziji i radiju ili onome što su pročitali u novinama, odnosno na tome šta se generalno priča o sudstvu.

Gradjani **koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu je 38.6%**. Broj anketiranih građana koji smatraju da sudije ne sude po zakonu ili ne donose zakonite odluke kumulativno je 42.8% što je na nivou prošlogodišnjeg istraživanja.

Stav građana je podijeljen i kada je u pitanju efikasnost rada sudstva. Da je rad sudstva uglavnom neefikasan, odnosno veoma neefikasan smatra 54.4% građana, dok da je uglavnom efikasan ili veoma efikasan smatra 43,9%.

Na pitanje da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca, 43,5% građana je reklo da jeste, a 36% da nije. Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su građani dobili od: 1) putem medija (36.5%), 2) putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (14.2%) ili 3) putem brošure (4.8%). Istraživanje je pokazalo da i dalje većina građana (49,9%) nije upoznata sa radom Komisije za etički kodeks sudija i tužilaca (tabela 18). Takođe, 20,9% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

Kumulativno, u odnosu na procenat građana koji su izjavili da su oni ili članovi njihove bliže porodice imali iskustva sa sudom, **većina nije bila zadovoljna efikasnošću rada suda u konkretnom slučaju (58.2%)**. Ipak, najveći broj je izjavio da je uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (42.5%), odnosno da je imao uvid u potpunosti (23.7%).

Po mišljenju ispitanika, tri su ključna problema u sudstvu: politika/politički pritisci na sudije, korišćenje veza i poznanstava kao načina pritiska na sudije i korupcija, nepotizam tj. građani se žale na „ljudski faktor“. Kumulativno posmatrano, **procenat onih koji smatraju da politička nepodobnost ima ili donekle ima uticaja na rad sudstva je i dalje izražen (55.8%)**. Isto važi i za korupciju (54.1%).

Generalno, **stav građana prema radu tužilaštva je više negativno ocijenjen**. Uglavnom negativan, odnosno veoma negativan stav ima 44.9%, dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 30.8%. Svoj stav o tužilaštvu građani u velikoj mjeri baziraju na osnovu iskustava onih kojima vjeruju (35%) kao i na ličnim iskustvima (34.8%) **Većina građana smatra da je rad tužilaštva veoma ili uglavnom neefikasan (45.2%)**.

Ključne stvari koje utiču na rad tužilaca, prema mišljenju građana, su politička nepodobnost (28.6%) i korupcija (26.8%).

Na osnovu sprovedenog istraživanja izdvajamo a neke **preporuke** ponavljamo koje treba da doprinesu boljim uslovima i kreiranju većeg povjerenja u pravosudne institucije:

- Unaprijediti pravosudni informacioni sistem (PRIS) kroz obezbjeđivanje stabilne internet konekcije bržeg protoka. Kako se zbog lošije internet konekcije podaci koji se unose pravovremeno kroz sistem ne osvježavaju, dolazi do razlike u podacima, što je nedopustivo. Ovo je naročito izraženo na sjeveru Crne Gore što su i kroz ankete sudije ponovo ukazale.
- Povezati prekršajne sudove na pravosudni informacioni sistem (PRIS), čime bi se dodatno povezali svi sudovi i olakšala komunikacija i unaprijedilo vođenje statistike. Sudije prekršajnih sudova su posebno naglasile ovaj segment.
- Građani i dalje nijesu u dovoljnoj mjeri upoznati sa Etičkim kodeksom za sudije i državne tužioce kao ni sa postojanjem Komisije za etički kodeks i način na koji mogu podnijeti prigovor. Neophodna je dalja promocija ovog instituta posebno što ako se ima u vidu da najmanji broj pritužbi Komisiji dolazi od strane građana.
- Sudski i Tužilački savjet mora kroz direktne razgovore sa predstavnicima izvršne vlasti da izdejstvuje povećanje bužeta za njih posebno sa aspekta proširenja infrastrukturnih kapaciteta

sudova i tužilaštava. Potrebno je da se izgradi Palata pravde čime bi se djelimično rasteretili postojeći kapaciteti.

- Racionalizacija pravosudne mreže koja bi trebala da ukine pojedine sudove posebno na sjeveru mora uzeti u obzir geografski aspekt i razuđenost i da su pojedina sela već ionako udaljena od grada pa bi ukidanjem određenih sudova pristup sudu bio dodatno otežan sa aspekta dodatnih troškova.
- Kako je po navodima sudija i tužilaca Covid-19 u značajnoj mjeri uticao na njihov rad , neophodno je uraditi dodatnu analizu posledica ovog uticaja sa aspekta efikasnosti postupaka.
- Čelni ljudi u pravosuđu da iniciraju i unaprijede komunikaciju sa institucijama sistema radi unapređenja funkcionalnog dijela suđenja, prije svega misleći na poštansku i dostavnu službu, centre za socijalni rad, Upravu za nekretnine, Upravu policije koji, po mišljenju sudija, moraju da unaprijede svoju ažurnost i efikasnost postupanja u odnosu na rad pravosudnih institucija i na taj način doprinesu bržem i efikasnijem rješavanju sudskih predmeta.